

ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ РІЗНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК У СПОРТСМЕНОК-ГАНДБОЛІСТОК

В статті розглядаються питання вивчення взаємозалежності різних психологічних характеристик у спортсменок-гандболісток.

Ключові слова: психологічні характеристики, спортсменки-гандболістки.

The article examines the issue of studying the interdependence of various psychological characteristics in female handball athletes.

Keywords: psychological characteristics, handball athletes.

Вступ. Виходячи із аналізу теоретичних й практичних робіт у царині психології спорту забезпечення та супровід психологічної підготовки спортсменів можна трактувати як систему заходів, що спрямовані на мобілізацію резервів психіки спортсменів, котрі забезпечують високу ефективність навчально-тренувального процесу, сприяють високій надійності та результативності змагальної діяльності [1-3].

Актуальність й доцільність дослідження визначається необхідністю вивчення ролі психологічних особливостей особистості спортсменок-гандболісток високого класу, як одних із основних чинників, які визначають успішність занять спортом [1-3].

Мета роботи: ознайомитися із психологічними характеристиками та їх взаємозв'язком у спортсменок-гандболісток.

Дослідження різних психологічних характеристик проводилося серед 14 спортсменок-гандболісток за загальноприйнятими методиками у спортивній психології.

В результаті дослідження встановлено, що між деякими показниками, які ми отримали при психодіагностиці особливостей спортсменок, спостерігаються тісні кореляційні зв'язки, а між іншими такий зв'язок менший або зовсім відсутній. Зокрема, показник мотивації за методикою Т.Елерса корелює з показниками мотивації до успіху та страху невдачі за методикою А.Реана. Показник становить $r=0,324$, що є достовірним, хоча при $p \leq 0,05$.

Крім зв'язку з показником мотивації А.Реана, показник мотивації за методикою Т.Елерса в групі спортсменок-гандболісток тісно, але в негативному співвідношенні пов'язаний з показником рівня самооцінки ($r=-0,312$, $p \leq 0,05$). Тобто спортсменки із відносно високим рівнем мотивації до успіху характеризувалися щодо низьким рівнем самооцінки. З іншого боку, ми спостерігаємо, що гандболістки з відносно високим рівнем мотивації до успіху характеризувалися і відносно високим рівнем домагань.

Нагадаємо, що в наших дослідженнях щодо високого рівня мотивації до успіху характеризувалися спортсменки з відносно низьким рівнем спортивної кваліфікації (КМС та I розрядники).

Щодо показників інших психологічних характеристик спортсменок-гандболісток показники мотивації до успіху за методикою Т.Елерса не перебували у тісному зв'язку ($r=0,036-0,194$, $p \geq 0,05$).

З іншого боку, ми спостерігаємо більше тісних кореляційних зв'язків між показниками мотивації до успіху та страху невдачі, які ми отримали за методикою А.Реана, з іншими показниками психологічних характеристик спортсменок-гандболісток. Так, показник кореляції мотивації до успіху та остраху невдачі у групі спортсменок-гандболісток негативно тісно корелював із показниками тривожності при $r=-0,496$ (особистісна тривожність) та $r=-0,564$ (ситуативна тривожність). Можна стверджувати, що спортсменки-гандболістки, яким був властивий високий рівень мотивації до успіху, характеризувалися відносно низьким рівнем, як ситуативної, так й особистісної тривожності. Також слід зазначити, що між показниками мотивації до успіху за методикою А.Реана та показником нервово-психічного напруження існує негативний зв'язок. Тобто відносно високі показники мотивації до успіху у спортсменок-гандболісток корелювали із показниками нервово-психічного напруження, що характеризувалася як детензитивне. Нагадаємо, що детензитивне нервово-психічне напруження проявляється як зниження зацікавленості, зниження пріоритетів та ін.

Ми також спостерігаємо тісний прямий зв'язок між показниками мотивації до успіху за методикою А.Реана та рівнем самооцінки у спортсменок-гандболісток ($r=0,324$), тобто, найбільш мотивовані спортсменки мали вищий рівень самооцінки. З іншого боку, у наших дослідженнях немає подібного зв'язку між показниками мотивації до успіху та рівнем домагань спортсменок-гандболісток ($r=-0,278$, $p \geq 0,05$), хоча спостерігається деяка тенденція до зв'язку між цими показниками.

Найбільш тісний взаємозв'язок ми спостерігали між показниками ситуативної та особистісної тривожності у групі гандболісток. Так, показник коефіцієнта кореляції становив $r=0,862$ (при $p \leq 0,001$).

З іншими показниками психологічних характеристик гандболісток ми не спостерігали тісних зв'язків. Лише показник особистісної тривожності корелював з показником нервово-психічного напруження групи спортсменок-гандболісток ($r=0,398$, $p \leq 0,05$).

Ще одному випадку ми спостерігаємо тісний кореляційний зв'язок між показниками психологічних характеристик.

Тісний негативний зв'язок спостерігається між показником нервово-психічного напруження та рівня самооцінки у групі спортсменок, які займаються гандболом, при цьому коефіцієнт кореляції становив $r=-0,380$. Тобто ми можемо відзначити, що спортсменами з відносно низьким рівнем самооцінки властиве екстенсивне або, в більшості випадків, інтенсивне нервово-психічне напруження.

Що цікаво, між показниками рівня самооцінки та показниками рівня домагань ми спостерігаємо ніякого кореляційної зв'язку, тобто, спортсменки-гандболістки із відносно низьким рівнем самооцінки не завжди мали відносно високий рівень домагань.

З іншого боку, рівень самооцінки корелював з показником мотивації до успіху за методикою А.Реана ($r=0,324$). Відмічаємо зворотній кореляційний зв'язок між рівнем самооцінки та рівнем домагань з одного боку, з мотивацією на успіх за методикою Т.Елерса ($r=-0,312$ -- $-0,305$).

В результаті і проведеного кореляційного аналізу ми можемо відмітити, що психологічні характеристики, які вивчалися не всі між собою тісно пов'язані, тим більше інколи між ними спостерігається зворотній кореляційний зв'язок.

Висновки. При проведенні кореляційного аналізу отриманих результатів експериментального дослідження психологічного забезпечення занять гандболом спортсменок високої спортивної кваліфікації нами виявлено найбільш тісний зв'язок між показниками ситуативної та особистісної тривожності ($r=0,862$, $p \leq 0,001$), між показниками ситуативної тривожності та мотивації. ($r=-0,564$, $p \leq 0,01$), між показниками особистісної тривожності та мотивації за А.Реаном ($r=-0,496$, $p \leq 0,01$), а також між показниками нервово-психічної напруги та мотивації за А.Реаном ($r=-0,431$, $p \leq 0,01$).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Воронова В. І. Психологія спорту: навч. посіб. /К. : Олімпійська література, 2007. 298 с.
2. Гринь О. Р. Психологічне забезпечення та супровід підготовки кваліфікованих спортсменів. К.: НУФВСУ, вид-во «Олімп. л-ра», 2015. 276 с. Режим доступу: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/>
3. Шаверський В. Реалізація програми психологічної підготовки кваліфікованих гандболістів у змагальному періоді. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2018. Вип. 5. С. 311-315. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkszn_2018_5_49

Науковий керівник кандидат педагогічних наук, доцент Глухов І.Г.